

Cikadeslægten *Stenocranus* Fieber, 1866 i Danmark (Hemiptera, Delphacidae)

Af Lars Trolle
(Torvegade 11, 3751 Østermarie)

With a Summary in English

Den 17. august 1969 samlede jeg cikader på en skoveng ved Mårum station i Grib Skov. Under ketsning af det høje rørgræs i engens vestlige ende fik jeg indsamlet 7 ♂♂ og 15 ♀♀ af en *Stenocranus*-art, som med det samme slog mig ved sin størrelse.

Hidtil var der kun kendt 1 art fra Danmark, nemlig *Stenocranus minutus* (Fabricius, 1787), men i England og Tyskland indeholder slægten 4 arter, så ved hjemkomsten blev mine eksemplarer hurtigt identificerede som *Stenocranus major* (Kirschbaum, 1868).

Som navnet siger er *major* en gennemsnitlig større art (5,4-6,7 mm) (fig. 1) end *minutus* (4,9-5,8 mm) (fig. 4), men endvidere kan de to arter adskilles ved, at der findes sorte streger mellem pandens længdekøle hos *major* (fig. 2) og ikke hos *minutus* (fig. 5), og ved at panden hos *major* er mindre fremtrukket (fig. 3) mellem facetøjnene end hos *minutus* (fig. 6) – (bredeste sted mellem facetøjet og hovedets forkant er ca. 1½ gang det smalleste sted, umiddelbart over enkeltøjet hos *major* – hos *minutus* er det ca. 2 gange.) Endelig er dækvingerne hos *minutus* fint, men tydeligt, tværrynkede mellem ribberne, og dette er ikke, eller kun i ringe grad, tilfældet hos slægtens øvrige arter.

Ved et gennemsyn af Danmarks Fauna – Cikader (Jensen-Haarup 1920) fandt jeg under *Stenocranus lineola* (Germ.) = (*minutus* (F.)) følgende notits:

»I almindelighed er panden ensfarvet lys, men hos *St. fuscovittatus* Stål er panden og forreste del af issen mørkfarvede mellem kølene, denne form bør dog næppe betragtes for andet end en ret ubetydelig varietet«, – og videre: »varietetet er fundet i Grib Skov.«

Dette fik mig til at gennemgå cikadematerialet på Naturhistorisk Museum i Århus og Universitetets Zoologiske Museum i København.

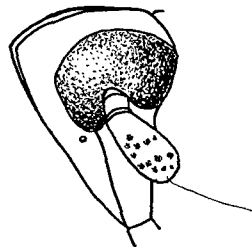
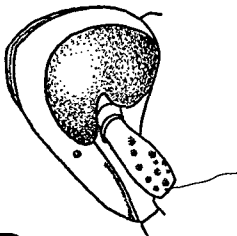
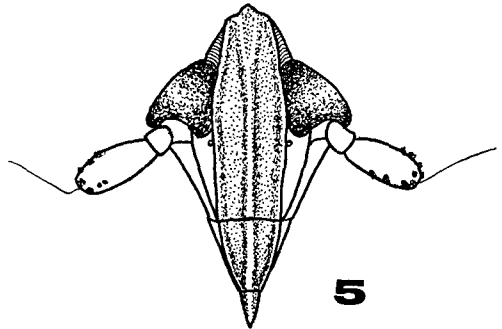
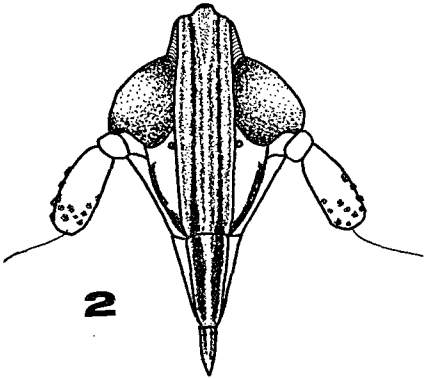
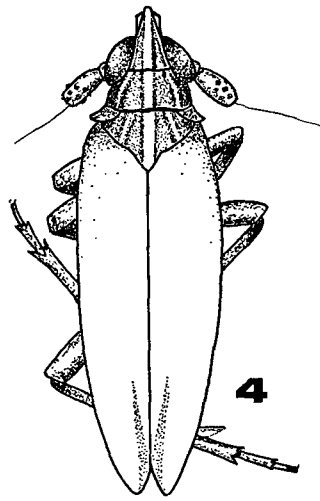
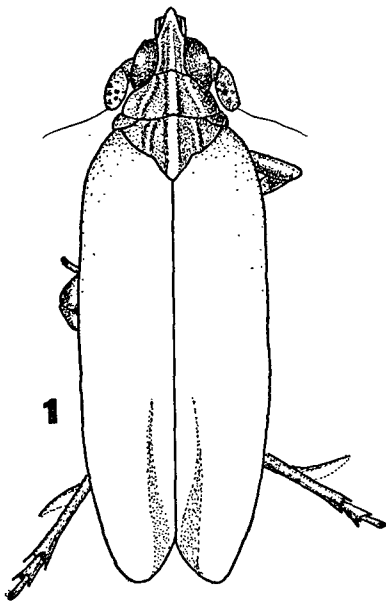
Århusmuseet havde 8 eksemplarer stående – 6 ♂♂ og 2 ♀♀, alle tilhørende *minutus*, medens museet i København havde ialt 110 eksemplarer. Heraf tilhørte de 96 eksemplarer *minutus*: 43 ♂♂, 51 ♀♀, 1 larve og 1 ? (bagkrop mangler). De resterende 14 eksemplarer tilhørte *major*: 1 ♀ etiketteret: »Boserup d. 17.4.1872 -leg. R. W. Schlick« samt 10 ♂♂ og 3 ♀♀ etiketteret: »Fra Grib Skov til Fønstrup Damme d. 7.9.1913 – leg. O. Jacobsen.«

Stenocranus minutus er udbredt fra Nordafrika over hele Europa over Sibirien til Japan. I Danmark må arten siges at være udbredt overalt, hvor der er samlet, med mange fund fra Bornholm, Lolland, Sjælland og Østjylland. Den træffes som regel ret enkeltvis på enge og skovlysninger eller undertiden på tørre strandmarker (som f. eks. ved Glatved) i september/oktober og efter overvintring igen fra april til juni.

Stenocranus major er kendt fra Tyskland, England og nu Danmark. Den opgives at være monofag på rørgræs (*Bal-*

Fig. 1-3. *Stenocranus major* (Kbm.) ♂. Mårum station, Sjælland d. 17.8.1969. Fig. 1: Habitus. Fig. 2: Hoved forfra. Fig. 3: Hoved fra siden.

Fig. 4-6. *Stenocranus minutus* (F.) ♂. Almindingen, Bornholm d. 28.8.1972. Fig. 4: Habitus. Fig. 5: Hoved forfra. Fig. 6: Hoved fra siden.

dingera arundinaceae) især i marskegne (LeQuesne 1960). Arten synes i England at have bredt sig de sidste årtier, men det kan desværre ikke afgøres, om det samme har gjort sig gældende her i landet, da yderst få samlere har interesseret sig for cikader – indtil nu er samtlige danske eksemplarer taget i eller lige omkring Grib Skov i Nordsjælland.

Til slut vil jeg gerne takke cand. mag. N. Møller Andersen, Universitetets Zoologiske Museum, København, for fremskaffelse af cikademateriale.

Bog anmeldelser

Kaj Vermehren: Springpaddernes adfærd. 166 sider. 124 illustrationer. Pris kr. 41,50. Haases Forlag, København 1972.

I Orienterings-serien handler det sidst udkomne bind om frøers og tudseres adfærd og kan således ses som en fortsættelse af de tidligere bind om henholdsvis fugles, fisks og insekters adfærd. Det nye bind står på ingen måde tilbage for disse, og på adskillige punkter er det ikke så lidt foran. Dette gælder både indholdsmæssigt og i udformningen. Om det sidstnævnte skal især fremhæves en meget mere konsekvent og anvendelig litteraturhenvisning. Både i selve teksten og i en fyldig litteraturliste henvises til de originalafhandlinger, forfatteren har benyttet. Bogen er derfor særdeles anvendelig som introduktion til videregående studier, således som forfatteren også giver udtryk for det.

Bogens disposition er vel nogenlunde den sædvanlige, som det vil fremgå af følgende kapiteloversigt: Grundlaget for springpaddernes adfærd (sanser, stemmeapparat, centralnervesystem, hormoner); Instinkt og indlæring (klassisk etologi); Springpaddernes meddelelsesmidler; Social adfærd; Vandring; Orienteringssejnen; Forplantningsadfærd. Dertil kommer ordliste, forslag til supplerende litteratur, anvendt litteratur, register.

Indholdet er karakteristisk ved, at forfatteren ikke nøjes med at beskrive adfærdsforskningens resultater, men at han også i vid udstrækning gør rede for de metoder, der er anvendt. Han nøjes heller ikke med at beskrive de iagttagelige adfærdsytringer, men han søger at forklare de sans- og neurofysiologiske mekanismer, der danner grundlaget for adfærdene. Han borer betydeligt dybere i problemerne, end man er vant til i de mere populært betonedede bøger om dyrs mærkværdige opførsel. Bogen bliver selvfølgelig også derved vanskeligere at arbejde med og sætte sig ind i, og skal den bruges i skolen, er det sikkert først på gymnasieniveau, man får fornøjelse af den. Men i øvrigt kan den anbefales alle, der aktivt beskæftiger sig med adfærdsstudier.

SUMMARY

This paper deals with the two Delphacids *Stenocranus minutus* (F.) and *Stenocranus major* (Kbm.) in Denmark. The former appears to be common and widespread where collecting has taken place, while the latter so far has only been found in Grib Skov in Northern Zealand.

LITTERATUR

Jensen-Haarup, A. C., 1920: Cikader. – Danmarks Fauna 24.

Le Quesne, W. J., 1960: Hemiptera, Fulgoroforma. – Handbooks for the Identification of British Insects 2. – 1964: Auchenorrhyncha (pp. 53-65) – i Kloet & Hincks: A Checklist of British Insects. Second Edition. Part 1.

fales alle, der aktivt beskæftiger sig med adfærdsstudier.

Bogen er smukt illustreret med fotos og tegninger, dels hentet fra andre værker og afhandlinger, dels originale, og af disse sidste skal især fremhæves Preben Dahlstrøms tegninger, der på festlig, men også fuldt saglig vis afbilder padderne i så livagtige situationer, at et filmsapparat ikke kunne klare det tilnærmelsesvis så godt. E. N.

M. H. Zoberi: Tropical macrofungi. 158 sider. 46 tegninger af Z. Zoberi i teksten. 4 tavler med farvefotos. Pris £ 5,00. Macmillan. London 1972.

Den svampeinteresserede tropeturist har i den nys udkomne bog af professor M. H. Zoberi, Nigeria, fået et værdifuldt hjælpemiddel til bestemmelse af de svampe, man sædvanligvis støder på i Afrikas og Asiens tropiske områder. Selvfølgelig er det kun de almindeligste arter, der kan komme med i en så forholdsvis kortfattet fremstilling. Til gengæld har forfatteren beskrevet disse arter ret indgående, så man ved hjælp af bogens tekst og ved sammenligning med fru Zoberis smukke pennetegninger skulle kunne identificere adskillige af de store svampe, man bliver stillet overfor i den fremmedartede natur. En yderligere hjælp er der at hente i farvetavlerne, hvis billeder dog i al væsentlig grad forestiller træboende svampe.

Bogen indledes med anvisninger på indsamling, feltiagttagelser, mikroskopiske undersøgelser og kemiske prøver efterfulgt af en oversigt over de omtalte svampefamilier og en bestemmelsesnøgle til disse. Af nærliggende og måske forståelige grunde har anmelderen ikke haft lejlighed til selv at afprøve denne nøgle, men den ser anvendelig ud, skønt den ikke er stillet op på den sædvanlige manér. Med den omsiggribende chartertrafik også til tropiske egne skulle Zoberis bog nok have en chance for at blive anvendt. E. N.